

DÜNYA TARİHİNDE KADIN - ERKEK EŞİTLİĞİ

Doç. Dr. HANIM HALİLOVA *

Türk kadınının toplumda çok önemli bir yeri vardır. Türk kadını aile ve toplum arasında köprüdür.

Türk toplumunda kadın haklarını ele almak için öncelikle tarihimizi iyi incelememiz gerekir. İslamiyet öncesi Türklerde kadın büyük ölçüde erkekle eşittir. İlk Türk Devletlerinde devletin başı Hakan, eşi Hatun ile devleti beraber yönetmiştir. Hatta erkekler ile birlikte savaşlara bile katılmıştır. Bu durum Dede Korkut boylarında açıkça belirtilmiştir. Eski Türk boylarında kadına verilen önemin ön planda olduğu dönemlerde İslamiyet öncesi diğer ülkelerde ise kadının insan sayılmadığı, (Çin) koca istediği zaman kadının satıldığı, (İngiltere) kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü, (Arabistan) yılandan, zehirden daha fena gözle bakıldığı, (Hindistan) kadınların ruhsuz sayıldığı, (Rusya) gibi devletlerde kadına insanlık dışı davranışlar görülmektedir.

İslam Dini yüksek bir ahlak, gerçek bir adalet anlayışı ile ortaya çıkmış bir dindir. Hz. Muhammed kadınlara daha yüce bir yer vermiştir: "Kadın erkekle eşittir ve toplumun bir yarısıdır". "Kadının haklarını gözeten kimse iyi bir Müslümandır". "Cennet anaların ayakları altındadır." Sözleri kadına toplumda büyük önem verilmesinin açık delilidir. Ancak Araplar İslam dinini bilimsel bir şekilde anlayamadıklarından zaman zaman kadını arka plana atmışlardır. Arap ve Fars adetleri Türk kültürü içine girmiştir ve Türk kadınının da arka plana çekmesine neden olmuştur.

Türk kadını 18. yüzyılda çok zor ve ağır şartlarda yaşamasına rağmen Kurtuluş Savaşı'nda kadın-erkek büyük mücadeleler vererek topraklarımızı işgalcilerden kurtarmıştır. Türk kadınının modern bir topluma geçişi Atatürk'ün İnkılâpları ile mümkün olmuştur.

1934'de Türk kadını bir çok Avrupalı kadınlardan çok önce Mil-

* Azerbaycan Kadın Hukukları Müdafaa Cemiyeti Başkanı.

letvekili, seçme ve seçilme hakkına, eşit vatandaş olma niteliğine yasal olarak kavuşmuştur. Böylelikle Atatürk Türk kadınının faaliyetini sadece eviyle ve çocuklarıyla tahdit etmemiş, memleketin kadın ve erkeğiyle birlikte çalışmalarıyla ilerleyebileceğini tespit etmiştir: "Türk kadını ilmi, ahlaki, içtimai, iktisadi hatta erkeğin refik, muavini ve müzahiri yapmak, yoludur." Türk Medeni Kanunu kadın hakları bakımından Atatürk'ün getirdiği değişiklikler tek evlilik, boşanmada eşitlik ve velayette eşitlik, mirasta eşitlik, Atatürk'ün ideali Türk kadınının erkeklerle yanyana var gücüyle çalışmak, kadını Büyük Millet Meclisi'nde görmektir.

Bu dönemde Türk dünyasında Türk kadınının durumu pek iyi değildi.

Kadınların durumunu düzeltmek için, 1-11 Mayıs 1917'de Rusya'da "Tüm Rusya Müslümanları Kurultayı'nda", 23-24 Nisan'da yapılan Kadın Kurultayı'nda alınan kararlar burada kabul edildi. Bu Kurultay'a Kafkasya'dan, Kırım'dan, Sibirya'dan, Türkistan'dan, Kazan'dan temsilciler seçilerek katılmışlardır.

Bu kararlardan en önemlileri şunlardır :

- a) Şeriat'a göre kadın - erkek eşittir.
- b) Yine Şeriat'a göre kadınlar siyasi ve sosyal faaliyetlere katılma hakkına sahiptir. Seçimlere de katılabilirler.
- c) Kadınları eşit haklara sahip olan milletler daha çok gelişmiştir.
- d) Kadınlar kurucu meclis seçimlerine katılabilir ve kendileri de seçilebilirler.

1918'de ilk kez Türk ve İslam Dünyası'nda Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti kuruldu ve Cumhurbaşkanı Mehmet Emin Resulzade Azerbaycan kadınına seçme ve seçilme hakkı verdi. Ancak 1920'de Rusya Azerbaycan'ı ve diğer Türk Cumhuriyetlerini işgal etti. Sovyetler Birliği kurulduktan sonra da kadına seçme ve seçilme hakkı verildi. Ancak bu seçme ve seçilme hakkı formalite olarak kullanıldı.

Bu dönemde kadına verilen eşitlik Atatürk'ün verdiği eşitliğe tam zıttır.

70 yıl Dünyayı eşitlik masalı ile uyutan Komünist Rejim'i aslında katı

kadın düşmanlığı ile silahlanan bir rejimdir. Eşitlik adı altında, kadın erkekle birlikte gece gündüz ağır yorucu işlerde çalıştırılıyordu. Kadın inşaat işçisi, kimyasal fabrikalarda işçi idi. Yol yapımında beton bloklar taşıyor, erkekle baş başa mücadele veriyordu. Kadınlarımız kimyasal fabrikalarda çalışırken çok sayıda sakat ve ölü çocuklar doğuyordu.

Kadınlarımız erkeklerle çalıştıkları yerde eşit ücret aldığı için geceleri çocukları evde bırakıp fabrikalarda ağır işlerde çalışıyor ve sabah yorgun eve dönen kadın ne çocuklarına anne gibi terbiye vermek, ne de eşlerine hanım gibi hizmet etmek mümkün olmuyordu. Tekrar fabrikaya dönüyordu. Bu sistemde Rus kadınları da eziliyor ve Sovyetler Birliği'nde binlerce aile yuvası dağılıyordu.

Avrupa Toplumsal Antlaşması'nda: Endüstride çalışan kadınların ve gece çalışan kadınların çalışma sistemlerini yasaklamayı düzensiz şartlardaki çalışmayı, öteki işlerde de çalışmalarında yasaklama kararları alınmıştır.

Türkiye'de bütün bu sistemden farklı olarak kadınlar inşaat işlerinde ve ağır sanayi fabrikalarında çalıştırılmıyorlardı. Sovyet sistemindeki eşitlik ile Atatürk'ün sağladığı eşitlik çok farklı idi. Bu nedenle Türkiye'deki kadınlar Atatürk'e çok şey borçludur.

O dönemde kadınlar seçimlere formalite olarak katılır, formalite olarak seçilirdi.

Diyelim ki partinin merkez komitesinde önceden planlandığı şekilde Parlamento'da kaç kadın olmalı ve yaşı ne olmalı bundan sonra o üst komite bölgedeki başkana iyi pamuk toplayan yaşı 25 olan bir kadının seçilmesi gerekir şeklinde veya başka bir bölgede 21 yaşında olan traktör kullanan bir köy kızı seçilmelidir şeklinde emirler verilirdi. Aynı zamanda bu tabaka insanların arasında Profesör düzeyindeki kadınları da göz boyamak için seçtiriyorlardı.

Tarla işçisi olarak çalışan ilmi bilgidен yoksun kadınların parlamentoda kadınlarımıza ve milletimize faydası olamazdı. Komünist Rejim'in kadınlara verdiği eşitlik kadımlarla alay eder gibi faydasız ve anlamsız for-

malite olarak kalmıştı.

Sovyetler Birliği döneminde dinimizi, dilimizi, milli kimliğimizi yasaklayan, camilerimizi kapatan, ezan sesini susturan Türk kelimesini yasaklayan bir rejimde hiçbir kadın hakkı söz konusu olamazdı. Zaman zaman erkeklerle birlikte kadınlarımızı da Sibiryaya Kazakistan'a sürgün etmişlerdir.

rnek verecek olursak 1937'de Azerbaycan'da aydın insanları, yazarları ve eşlerini Sibiryaya ve Kazakistan çöllerine sürgün etmiş ve zindarlarda işkenceye maruz bırakıp öldürmüşlerdir.

1944'de Kırım Türklerini, eenleri, Ahıska Türklerini, Karaayları ve Inęuřları bir gecede Özbekistan'a, Kazakistan'a sürgün etmişlerdir. Bu şartlarda hangi kadın haklarından söz edilebilir.

Dünya üzerindeki kadın hakları ile ilgili çalışmalara göz atacak olursak 1945-1962 yılları arasında B.M. abalarını kadınların eşitliğini kanun altına alma üzerinde yoğunlaştırdı. 1946'da Genel kurul insan hakları komisyonu ve kadın statüsü komisyonunu kurdu. İnsan hakları evrensel bildirgesi 1948'de kabul edildi. Böylece kadınların eşitliği Dünya lkeleri arasında sağlanmaya çalışıldı. 1963'ten 1975'e kadar uluslararası topluluk kadınların ilerlemesini sağlamak üzere çalışmalar başlattı. Böylece Dünya lkelerinde kadınlar sosyal gelişmede ve gelişmenin izlenmesinde hayati bir g olduklarını ispatladılar.

Kadınlar B.M.'de ve kendi hkmet dışı kuruluşlar aracılığı ile kendi hkmetlerinin de gittikçe artan etkisini gösteriyorlar. Son bir kaç B.M. Dünya konferanslarının gündeminin hazırlanmasında kadınların etkileri çok önemlidir ve kadın ilerlemesi için hayatidir.

Dünya üzerinde kadınların eşit haklara kavuşturulması mücadelesi verilirken günümüzde çeşitli ülkelerde Türk ve Müslüman kadını çeşitli zulümlere uğramaktadır. Azerbaycan'da 134 Türk kadını, 115 ocuk Ermenilerin elinde řu ana kadar esirdirler. Bir milyon insan kendi memleketlerinde göçmen durumuna düşmüştür.

Bosna Hersek'te binlerce Müslüman kadını tecavüze uğramıştır. Keza Kıbrıs'ta Türk kadını Rum katliamına uğramıştır. Çeçenistan'da yüzlerce kadın özgürlük mücadelesinde şehit olmuşlardır. Batı Türkistan'da kadınların durumu daha da kötüdür. Çocuk doğurmaları katı kurallarla kısıtlanmakta anne çocuk sevgisinde mahrum bırakılmaktadır. İnsan haklarından ve eşitlikten bahseden kuruluş ve devletlerin sessiz kalmaları düşündürücüdür.

Netice olarak Türk kadınına ve Türk insanına dinimizi, dilimizi ve millî kimliğimizi korumamıza vesile olan Atatürk'e çok şey borçlu olduğumuzu unutmamamız gerekir.

Unutmamamız gereken bir şey vardır, o da Türk Dünyasında yaşayan ve yıllarca özgürlük mücadelesi veren biz Türkler bir umut ile mücadele vermişiz. Bu da Büyük Atatürk'ün kurduğu aziz Türkiye'mizdir.

Ulu Atatürk Türkiye'nin dışında yaşayan Türkleri hiçbir zaman kendilerinden ayrı görmemiştir. Onun Türk Gençliği'ne ve Türk kadınına hitabında "Ey Türkiye Gençliği ve Ey Türkiye Kadını" demiyor; "Ey Türk Gençliği ve Ey Türk Kadını" diyor.